

Մեզ հարգուեմ են ՋԱՂԱՂ-ՕՂԼՈՒՅ հետեւալը, յունվարի 21-ից, Այս քանի օրերու մի Գէ- որդ Գալանթարեսնց Ջալալ-Օղլու մէջ բացել է իր ցորենի ամբարները և ծախում է ցորենը ժողովրդին ցամաքելի գներով, այնպէս որ բոլորովին դիտարարութիւն չունի որ և է չաճ ստանալու, այլ միայն իր արած ամենամահաբաւ ծախսերը դուրս բերելու: Ինչպէս յայտնի է Փամբակի և Ղաթու կողմերի ժողովուրդը սովի մէջ է, ուրեմն հասկանալի է թէ ինչի ժողովուրդը սաստիկ երախտապարտ է պ. Գալանթարեսնցին, որ բոլոր ուրիշ ծախողներէն է ծախում ցորենը ազ- քատ ժողովրդին:»

ԹԻՖԼԻՍԻ ուսու լրագրներում կարգում ենք որ ներկայ տարվայ մեծ պատին մի քանի պարսի- ներ դիտարարութիւն ունեն ուստերէն, հայերէն և վրացերէն լեզուով հրատարակական դաստիարակ- անքներ կարգալ Թիֆլիսի Գործակատարների կը- լուբում:

ԱՆԱՂՅԵԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Հաստատ աղ- բրներէն լուծ ենք, որ Թիֆլիսի առաջնորդ Գար- բիէլ արքայականուպ Ալիազիսի աշխատութեամբ «Մարցայ անուանված հողը, որ 19000 դեստարի- նից աւելի տարածութիւն ունի, յատկացրել Ա. Էջմիածնին: Բացի այդ սրբազան Ալիազիսի Հա- ղարծնի վանքի վանահօր Պողոս վարդապետ Մար- գարեանի աշխատութեամբ 40000 դեստարին խիտ անտառով ծածկված հող է սեփականացրած Էջմիածնին:»

Մեզ գրում են ԲԱԳՈՒԻՑ, որ հացի պակասութիւնը շատ զգալի է: Հարուստները աղքատների մասին չեն հոգում. Գաղաթի մէջ մեծ քանակութեամբ հաց կայ, բայց նրա գինը հետզհետէ բարձրանում է:

Պ. Յ. Տէր-Ղրիգորեան խնդրում է մեզ յայ- անել, որ իր հեղինակած «Վէպեր» վերնագրով գիրքը արդէն ստացել է կազմարարից և մինչև փետրվարի 10 կողարկվի դրէ բոլոր բաժանորդ- ներին:

Հինգշաբթի յունվարի 31-ին, ԹԻՖԼԻՍԻ Ամա- րային թատրոնում լինելու է պ. Աւարանի բենե- ֆիտը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅԻՐԱՆՍԻԱ

Փարիզի բժշկական: Համալսարանում բժըշ- կապետ Բորէն մի շատ հետաքրքիր փորձ է արել մի զլետտոված մարդու դիակի վրա. ահա թէ ինչու մէ է կայանում այդ փորձը:

Պրէֆօ մարդասպանին զխատելուց յետոյ նրա դիակը բերին բժշկական համալսարանը, որտեղ բժշկական Բորէնի կարգադրութեամբ, զլետտովածի զուտը կապելով՝ միացրին մարմ- նու հետ, և իւրաքանչիւր ուղիք վրա գրին էլէքտրական թելեր. էլէքտրական հոսանքը թողնելու միջոցին, մարմնու վրա ոչինչ շար- ժում չը նշմարվեցաւ. թելերը գրվեցան ծնկների վրա, և սրանից միայն մի քանի աննշան ցնցումներ առաջացան. վերջապէս երբոր էլէքտրական թելերը գրվեցան դիակի ստամոքսի վրա, այն ժամանակ անսպասելի ու զարմանալի երեւոյթներ առաջացան. դէմքի դժգոհութիւնը սկսեց խաղալ, աչքերը գը- րծեթէ ողջ մարդու աչքերի դրութիւն ստա- ցան, ականջները շարժվում էին և Պրէֆօն ամբողջ մարմնը, մի սարսուխելի յուզմունքի ներթարկված մարդու մարմնու նման, ներթար- կվեցաւ ջրային սաստիկ ցնցումներին:

Այս հետաքրքիր փորձերին ներկայ գտն- վող բոլոր բժիշկները հաստատում են, որ բոլոր այդ նշաններն ապացոյց են, որ մահը քայտական է եղել: Այս փորձերից մի ժամ յե-

տոյ, բժշկական Բորէն սկսեց դիակն անդամա- հատել (disséquer):

Իհունում, Պերրաշի գաղի գործարանում աշ- խատող բոլոր մշակները զազարեցին աշխա- տելուց, խնդրելով, որ նրանց ուժիկներն աւե- լացվեն: Միւս օր առաւօտը մի խումբ ուրիշ մշակների արդէն շարունակում էին իրանց նախորդների թողած գործը:

Լէզ Ալպ Մարիամ կոչված նահանգի քը- րէական դատարանում մի անակնկալ դէպք պատահեց. մի գործի քննութեանից յետոյ, երբ նախագահ պ. Ալապիէ արդէն վերջաց- րել էր իր եզրակացութիւնը, այն ժամանակ անդամներից մէկը կամեցաւ մի նկատողու- թիւն անել, բայց նրան առաջին որ արդէն ուշ է, և թէ նախագահի եզրակացութեանից յետոյ, ոչ որ այլ ևս իրաւունք չունէ նկա- տողութիւններ կամ առաջարկութիւններ ա- նել: Պ. Ալապիէ—նկատողութիւն անող ան- դամը—պնդեց իր ասածը, և յայտնեց, որ նրա խղճմանը իրան թող չէ տալի ստորագ- րել դատավճիռը, որովհետեւ գործի քննու- թեան մէջ մի կէտ կայ, որը նրա կարծիքով կատարեալ կերպով չէ բացատրված. նրան նկատեցին, որ նա ժամանակը կորցրել է, և պահանջեցին ստորագրել վճիռը. նա պատաս- լանեց, որ սրբարութեան համար ոչ մի ժամանակ կորած չէ, և պնդեց իր ասածը. միւս դատարանները ստիպեցան զիջանել և միասին նորից մասն խորհրդի դահլիճը: Տարբ քայլի վիճարանութեանից յետոյ, քրէա- կան դատարանը ոչնչացրեց իր վճիռը և յե- տաձեցեց նոյն գործի քննութիւնը յետագայ նիստին:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՒԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս 14 յունվարի
Թ է ր ճ ե մ ա ն ը է Ք ք և ա ր հ այ թ եր թի դ ա - տաստանը ընդդէմ թիւրք Վ ա գ թ թ եր թի կար - ծ ն ա ա զ գ ա յ ի ն խ ն զ ո յ մ ք կ եր ր ա ր ա ն ք ը կ ա ռ ու լ Ն ա խ ո ղ ը ն ա մ ա կ ա մ ք բ ա գ ա տ ա ռ ա ծ է ի ն ք ս ո յ ն դ ա - տաստանի պատճառներն, և թէ Վ ա գ թ գ ժ ու ա - ր ու թ ի ն ա մ է չ էր ի ի ռ ն փ ա ս տ ա բ ա ն մ ք գ ա ն ն լ ու, վ եր ջ ա յ է ս կ ար կ ու ր ան ու ն ս ի ր է ա յ ի մ ք կ ր գ ա ն է, որ ո յ հ ա մ ար «Levant» կ ա ն է Տ o i - d i s a n t փ ա ս տ ա - բ ա ն :

Հայ, յոյն և թիւրք ժողովուրդեան խուռն բազ- մութիւն մը գրաւած էր դատարանը: Հայ փա- տարաններն կարգացին իրենց ամբաստանագիրն ընդդէմ Վագթի, որոյ ի պատասխանի պ. կար- կար ինքն ամբաստանողի գեր ստանձնեց ընդդէմ հայ թերթին: Պ. կարկուր կամբաստանէ զԹէր- ճեման թէ շարունակ հայ ժողովուրդը կը գրգռէ, թէ կը գրէ որ բարեկարգութիւններն երազներ են, թէ հայ ժողովուրդը իւր ցաւաց պատճառ- ներն ինքն պարտի բառնալ գէնքով և թէ Պուլ- ղարիստան պէտք է հայոց օրինակ մը լինի: Պ. կարկուր ի հաստատութիւն իւր խօսքերուն հայ թերթին խել մը հատուածներ կը կարդայ, գա- նոնք այնպիսի կարգով մը շարելով որ կապակ- ցութիւն չունենան. Թէրճեմանի փաստարաններն որ չէին կարծեր թէ թիւրք թերթի մը մատնիչ լի- նելու շտի յառաջ կերթայ, այս տեսակ վատու- թեան մը յառաջ բաւական զփուրութեան պա- տանցան, և պատասխանեցին թէ հայ թերթին զը- բաժնեմն թէ որ կառավարութեան վնասակար լի- նէին, անուշտ տպագրական տեսլութեան գրասե- նեակն որ այնքան խտուրթեամբ կը հսկէ թիւր- թերու վրա, մինչև ցարդ պէտք եղած պատիժն անուշտ կը տնօրինէր, հետեւաբար այդ յողաւծ- ներու մէջ տէրութիւնն գրգռել ոգի մը չէ նշմա- րած, որ ձայն մը չը հանէր, ուստի պատժական դատարանը միջամտելու իրաւունք չունի: Պ. կար- կուր աւելի յառաջանալով առաջից թէ Թէրճե- ման ինքնաբերաբար չը գրեր այդ յողաւծները, այլ հայ յեղափոխական քօմիթէի մը օրգանն է. մեծ յուզումը արիւնք և ներկայ գտնուող կանո- նաւոր անձինք կամակէն այսպիսի ցած ոգի կրող թերթի մը վրա, լուս Վագթի պէտք էր այս խնդրին, ընդհանուր դատախազին յանձնել ի քննութիւն: Եւ թէպէտ Թէրճեմանի փաստարան- ներն ցոյց տուին թէ դատական այս ընթացքը ապօրինաւոր է, բայց ո՞վ մտիկ կանէ: Ուստի խնդիրն յանձնուեցաւ ընդհանուր դատախազին

(procureur général): Յիշեալ պաշտօնեայն յունվար 4-ին կը ձերբակալէ պ. ձիվէլիկեան Թէրճեմանի տնօրէն-խմբագրապետը, և պ. Սա- զայեան Արտաճառէրը, և զանոնք բանտը կը նետէ: Կ. Պօլսոյ մէջ բաւական յուզումը տիրած է: Հայ, եւրոպացի, յոյն, թիւրք թերթերն մեծ սիւ- նակներ կը նուիրեն այս խնդրին, և բացի թիւրք թերթերէն ամենքն ալ Թէրճեմանի պաշտպաններն են: Պատրիարք Արքայանը Բ. Գուռը թագիր մը գրեց այս խնդրոյ մասին, և կարծեմ պ. ձիվէ- լիկեան և Սազայեան արտաքին մեծամեծ պաշտ- պանութիւններ պիտի վայելեն: Առ այժմ ընդհա- նուր համակրութիւն մը տիրած է այս թերթի մասին:

Այս համակրութիւնը ի վաղուց կար, բայց այժմ մեծցաւ: Թէրճեման ղեւ մի քանի տարի է որ անոս է հրատարակուել, Վարդան բաշայի գրիչը նորա փայլ կուտար, և նորա մասէն յետոյ երի- տասարդ խմբագիրներ ունեան որ նշանաւոր յօ- դուածներ կը հրատարակեն: Ազգային ներքին խնդ- րոց մէջ գրեթէ չէ զոք գրեք մը ունի այդ թերթն և ընդհանրապէս կը զոհանայ տեղեկութիւններ հարգողով: Իսկ ազգային արտաքին խնդրոց մէջ գործուն դեր մը ունի, շատ դառն և կծու յողաւծներ կը հրատարակէ, Հայաստանն ունի նշանաւոր թղթակցութիւններ և կառավարութեան ղեղձմանց դէմ արիաբար կը յարակի: Այս կա- րեւոր է դատաստանի արդիւնք հետզհետէ կը հա- զորդիմը: Առ այժմ մեր թերթերու արդելուած է հարստահարութեանց վերաբերեալ թղթակցու- թիւնք և այն հրատարակել:

Ուրիշ մեծ դատաստան մ'ալ որ ուղղակի մեզ չէր վերաբերեր, այն է Ամէտ Հօճայի դատաս- տանը. պահ մը կարծեցինք թէ վերջացաւ, բայց այժմ կիմանալք թէ անգլիական դեսպանատան և Բ. Գրան մէջ բանակցութիւնք կը շարունակին, խղճի ազատութեան խնդիր մը կը յուզուի, եւ- րոպացիք որ կը կարծէին թէ այս խնդիրն տաճ- կատանի համար լուծուած է, այժմ կը տեսնեն թէ քանի ստոյգ է հայ պաշտօնական բարձրագոյն անձի մը գրած այն խօսքն թէ ճաճկաստանի մէջ խղճի ազատութիւն կը նշանակէ քրիստոնէից խղճութիւն ընդունելու ազատութիւն և մէկ եկեղեցիէ ուրիշ եկեղեցի յարիլ, բայց ոչ թէ խղճաց քրիստոնէութիւն ընդունելու ազատու- թիւն:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ГОЛОСЪ» լրագրի մէջ կարգում ենք, զՕնդոնի «Daily News» լրագրին հետադրում են Կ. Պօլսոց, յունվարի 23-ից հետեւալը. «Հայերը այն եղրա- կացութեանը հասան, որ Անգլիայի ապահոված վերանորոգութիւնները մի գուշ չարժեն, և այս պատճառով Երկու հազարից աւել ըն- տան ի քննէր մէկ խնդրագիր ստորագրեցին և ներկայացրին Վիէննայի ուսուցիչ հիւպատո- սին, որի մէջ թոյլ տուութիւն են խընդ- բում միանալ ուսուցիչ եկեղեցու հետ Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանը, այս բանի մասին տեղեկութիւններ ստանալով, անյա- պաղ ուղարկեց այնտեղ նախկին պատրիարք (?) Խորէն Նար-Բէլին (որը գնացել էր ՂՕնդոն և Բերլին որպէս հայերի ներկայացուցիչ), որ փորձ փորձի կանգնեցնել այս գործը: Երէկ, Կ. Պօլսում գա- նաղան հարստահարութիւնների և բարբարոսու- թիւնների մասին հարցողած լուրերի պատճառով, կալանաւորվեցան և բանտարկվեցան հայերէն լրա- գրի հրատարակիչները: Եւ որովհետեւ այս լրագիրը պատրիարքարանի օրգանն է, այդ պատճառով պատրիարքարանը իր պատասխանատուութեան վրա է ընդունում այդ լրագրի մէջ հարցողած լուրերի ճշգրտութիւնը: Հայաստանում քրդերի և թիւրքերի բարբարոսութիւնների վրա մէկ թշուա- ռութիւն ևս աւելացաւ, այն է սովը: Թիւրքաց կառավարութիւնը Ռուսաստանից և Պարսկաս- տանից հայի բերելը արգելեց, իսկ հարկերը խստի պահանջում է:»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հրէական ստատիստիկա. Հրէական կը- բօնը տարածելու համար կազմած Բերլինեան լի- կերութիւնը 1878 թիւ համար նորերու մէջ հա-

չիւ հրատարակեց, որը հետեւալ թւերն է ներկա- յացնում. բոլոր երկրագնդի վրա տարածված հրէա- ների թիւը 6-ից մինչև 7 միլիոն է, այսինքն ուղիղ այնքան, որքան, հրէական գիտնականների եմթա- գրութեամբ, Գաւթի թագաւորի ժամանակներում էին Այս թիւից 5 միլիոն Եւրոպայում են բնակ- վում, 200,000 Ասիայում, 80,000 Աֆրիկայում, 1—1½ միլիոն Ամերիկայում: Եւրոպայում, ամենից բազմաթիւ հրէաներ Ռուսաստանում են ապրում, այն է 2,621,000 մարդիկ, Աստրիայում 1,375,000 մ., այդ թւում միայն Գալիցիայում 575,000 են, Գերմանիայում 512,000 հրէաներ կան, որոնցից Պրոսիանում 61,000 մարդիկ կան: Հօլանդիայում 70,000 հրէաներ, Անգլիայում—50,000, Ֆրանսիա- յում—49,000, Իտալիայում—35,000. Իսպանիա- յում և Պորտուգալիայում 2-ից մինչև 4000 հրէա- ներ կան. Ելիցիայում—1800. Նորվեգիայում 25 մարդիկ: Բերլինում ապրում են 45,000 հրէաներ, այսինքն համարաւ այնքան, որքան ամբողջ Ֆրան- սիայում: Աֆրիկայում հրէաները մասամբ Ալժի- րիայում են ապրում. բայց նրանք մինչև անգամ Հարէլստանում և Սահարայի օվաղիներում ևս պա- տահում են. աշխարհի այս մասում նրանք յաճախ ծառայում են որպէս միջնորդներ քրիստոնեաների և մասնատականների մէջ: Ասիայում, 20,000 հրէա- ներ Հնդկաստանում են բնակվում, 25,000 Պա- կիստանում: Եւրոպայում 13,500 հրէաներ են ապրում 7000 մասնատականների և 5000 քրիստո- նեաների հետ միասին:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՌԱՅԻՆՆԵՐ

—ԱՍՏՐԱԿԱՆ. ***. Նամակը արդէն տրու- ված է: Եարունակեցէք գրել. ձեր թղթակ- ցութիւնները բաւական հետաքրքիր են:

—ԱԼԷՔՍԱՆԻՐԱՊՈՒ. Ա. Ա. Տասն բուրլ Ա. Նշան եկեղեցու ծխական ուսումնարանի բա- ժանորդագիրը ստացված է: Խնդրում ենք միւս անգամ պատուիրած կամ հասարակ նամակով փող չուղարկել: Փողերը ամենը պէտք է միշտ դրամական ծրարներով ու- ղարկեն:

—ՀԻՆՆԱԿԻՆԱՆ. Օտարական յունվարի 4-ից գրած նամակը հնացել է, այժմ չարժէ տպել: Եարունակեցէք գրել: Օրերուս ձեզ մի նամակ ուղարկեցինք:

—ՄԵՂԻՍ. Մ. Մենք չենք կարող ամեն տեսակ յողաւծներ տպել միայն այն պատ- ճառով, որ յողաւծի հեղինակը կը գրվի բաժանորդ «Մշակին»: Եարունակեցէք գրել, յարմար յողաւծները կը տպենք, իսկ ան- յարմարները կը գցենք: Ամեն մարդ ամեն տեսակ գործի մասին չէ կարող գրել: Եթէ մենք տպում ենք մի թղթակցի որ և է նա- մակը, այդ չէ նշանակում, որ նրա բոլոր նա- մակները կը տպենք: Յանկարծ նոյն թղթակցից ստանու- լ ենք մի նամակ, որից պարզ երևում է, որ այն գործը որի մասին գրում է, իրան բո- լորովին անծանօթ է:

—ՄՕՍԿՎԱ. Ն. Ա. Ձեր յողաւծները բո- լորը տպված են, բացի մէկից, որ տարբարող- դարբար չը կարողացանք տպել: Յաւում ենք, բայց մենք մեղաւոր չենք:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳՍԻՆ ԲՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ
ԿԱԿՈՒՏԱ, 28 յունվարի (9 փետրվարի)
Մուլա-Մուշապի-Ալիմ, որ Մահճօմէլը խանի հետ միասին գտնվում է Գաղիում, հրաւի- րեց աջգնանական ցեղերին նորից պատերազմ սկսել. այդ հրաւերին արձապանք տուին Կօ- գէստանցիները և Գլիզայնիքը:

ԽՈՒՐՈՒՆԻ

Խոմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄՐՈՒՆԻ